

Зозуля Олександр Ігорович

Ужгородський національний університет,

к.ю.н, докторант

кафедри конституційного права та порівняльного правознавства

ЩОДО РОЛІ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ КОМІТЕТІВ І ТИМЧАСОВИХ КОМІСІЙ У РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Верховна Рада України є провідним демократичним органом публічної влади, що реалізує представницьку, законодавчу й контрольну функції. Значний обсяг, важливість і місткість питань, які мають розглядатись та вирішуватись парламентом, складність соціально-політичних умов державного будівництва, необхідність забезпечення широкого парламентського контролю, а також сесійний характер роботи Верховної Ради України та колегіальний спосіб прийняття нею рішень зумовлюють необхідність ретельної й компетентної підготовки та попереднього розгляду питань, що складають предмет парламентської діяльності. Для вирішення таких задач у складі Верховної Ради України в якості її робочих органів утворені та діють відповідні комітети та тимчасові комісії, допоміжна за суттю діяльність яких у багатьох випадках є обов'язковою складовою парламентської діяльності. А відтак, в контексті вдосконалення конституційно-правового статусу та підвищення ефективності діяльності Верховної Ради України й вбачаються актуальними питання ролі та значення її комітетів і тимчасових комісій у реалізації завдань і функцій парламенту.

Передусім, відмітимо, що діяльність парламентських комітетів і тимчасових комісій не має самостійного значення та полягає у попередній підготовці питань для їх подальшого розгляду на пленарних засіданнях Верховної Ради України. Досить точно з даного приводу наголошує Ю.С. Шемшученко, що діяльність комітетів і комісій парламенту дозволяє швидше та на вищому професійному рівні вирішувати парламентські справи. Адже у дійсності саме робота комітетів і тимчасових комісій Верховної Ради України (сформованих на засадах пропорційного представництва депутатських груп і

фракцій) є реальним майданчиком не лише відносно оперативної, фахової та ґрунтовної підготовки і дослідження відповідних питань, але й, як правило, попереднього напрацювання консенсусних рішень. Схожу думку висловлює А.Б. Медвідь, а саме, що парламентські комітети і тимчасові комісії є «основним полем належної повсякденної, систематичної парламентської роботи депутатів».

Це у свою чергу позитивно впливає на обсяг і якість парламентської (законотворчої, представницької та контрольної) діяльності, значно спрощуючи розгляд питань на пленарних засіданнях Верховної Ради України та даючи можливість народним депутатам України (їх фракціям, групам) заздалегідь сформувану свою позицію щодо певного проекту рішення. Порівняно інтенсивна попередня підготовча діяльність різноманітних комітетів і тимчасових комісій Верховної Ради України забезпечує безперервність функціонування парламенту, який розглядає питання та приймає рішення лише на своїх пленарних засіданнях.

У той же час, як слушно зауважує В.С. Журавський, така практика призводить до фактичного вирішення саме комітетами і тимчасовими комісіями багатьох питань парламентської діяльності, що майже автоматично затверджуються парламентами. З одного боку, комітети і тимчасові комісії Верховної Ради України звільняють парламент від необхідності тривалого детального розгляду значної кількості законопроектів та інших питань, прискорюють парламентську діяльність й забезпечують більш компетентну, фахову підготовку та поглиблений розгляд відповідних питань із залученням за необхідності експертів, науковців, представників зацікавлених органів і громадськості. З іншого ж боку, активне функціонування комітетів і тимчасових комісій може призводити до зниження реальної ролі та надмірної формалізації діяльності парламенту, а також його фактичної підміни відповідними робочими органами. Тут необхідно погодитись і з О.В. Марцеляком у тому, що на практиці саме у комітетах (тимчасових комісіях) Верховної Ради України здійснюється значна частина роботи народних

депутатів України, внаслідок чого вони відграють провідну роль у визначенні законодавчої політики парламенту. До речі, досить схожою є ситуація з постійними комісіями представницьких органів місцевого самоврядування, які згідно Г.В. Задорожньої так само вирішують багато питань, які «пізніше затверджуються представницькими органами машинально, не вдаючись до глибокого аналізу».

Як на нас, враховуючи формування складу робочих органів Верховної Ради України на засадах пропорційного представництва депутатських груп і фракцій, цілком логічним і зрозумілим є переважний збіг позицій парламентських комітетів (тимчасових комісій) та Верховної Ради України в цілому. Водночас слід погодитись із необхідністю прийняття парламентом рішень на основі реального прозорого та об'єктивного розгляду як висновків його комітетів і тимчасових комісій, так і інших позицій, фактів та обставин. Цьому, наприклад, сприятиме забезпечення більшої самостійності та автономності народних депутатів України від їх депутатських фракцій і груп. З даного приводу досить конструктивною є й пропозиція М. Горovenko щодо розумного обмеження та чіткого визначення повноважень таких парламентських структур, а також встановлення ефективних і оперативних засобів контролю парламенту за ними.

Таким чином, роль парламентських комітетів і тимчасових комісій у державному механізмі насамперед має визначатись їх статусом робочих органів Верховної Ради України, що здійснюють виключно відповідну підготовчо-допоміжну діяльність. Система комітетів і тимчасових комісій Верховної Ради України покликана забезпечити професійну, ретельну та своєчасну підготовку відповідних питань для їх подальшого розгляду парламентом, а також пошук і напрацювання виважених консенсусних проектів його рішень, тим самим спрощуючи та прискорюючи реалізацію функцій Верховної Ради України.